

دانشنامه فلسفه استنفورد (۱۴)

تاریخ هستی‌شناسی هنر

پیزلی لیوینگستون

ترجمه ابراهیم لطفی

سرشناسه: لیونگستون، بیزلی، ۱۹۵۱-م.
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ هستی‌شناسی هنر/ بیزلی لیونگستون؛ ترجمه
ابراهیم لطفی.
مشخصات نشر: تهران: ققنوس، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص.

فروست: دانشنامه فلسفی استنفورد: ۱۴/ دیر مجموعه مسعود علیا.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۸-۱۳۷-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر ترجمه مقاله‌ای با عنوان «History of the
ontology of art» از دایرةالمعارف «Stanford encyclopedia of
philosophy» است.

یادداشت: واژه‌نامه.

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

موضوع: فلسفه - دایرةالمعارف‌ها

موضوع: هنر - فلسفه - تاریخ

موضوع: هستی‌شناسی - تاریخ

موضوع: زیبایی‌شناسی - تاریخ

شناسه افزوده: لطفی، ابراهیم، ۱۳۶۵-، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ت ۲ B۵۱/ J۹

رده‌بندی دیویی: ۱۰۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۵۸۵۲۵۱

این کتاب ترجمه‌ای است از:

History of the Ontology of Art
Stanford Encyclopedia of philosophy
Paisley Livingston, May 6, 2013

این مجموعه با کسب اجازه از گردانندگان دانشنامه
فلسفه استنفورد (SEP) منتشر می‌شود.

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری،

شماره ۱۱۱، تلفن ۴۰ ۸۶ ۴۰ ۶۶

دانشنامه فلسفه استنفورد (۱۴)

دبیر مجموعه: مسعود علیا

تاریخ هستی‌شناسی هنر

پیرلی لیوینگستون

ترجمه ابراهیم لطفی

چاپ اول

۱۶۵۰ نسخه

زمستان ۱۳۹۳

چاپ پڑمان

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۶ - ۱۳۷ - ۲۷۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 600 - 278 - 137 - 6

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

۶۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار دبیر مجموعه	۷
درآمد	۱۱
۱. آیا آثار هنری وجود دارند؟	۱۵
۲. یگانه‌انگاری و رقیبان آن	۳۳
۳. چه نوع چیزهایی آثار هنری‌اند؟	۵۳
۴. طرحی از نظریه‌های هستی‌شناختی	۷۷
کتابنامه	۸۵
واژه‌نامه انگلیسی به فارسی	۱۰۱
نمایه	۱۰۳

پیشگفتار دبیر مجموعه

بسیاری از کسانی که در ایران به نحوی از انحا کار فلسفی می‌کنند و با فضای مجازی اینترنت نیز بیگانه نیستند نام دانشنامه فلسفه استفورد^۱ را شنیده‌اند و چه‌بسا از این مجموعه کم‌نظیر بهره نیز برده باشند. این دانشنامه حاصل طرح نیکویی است که اجرای آن در سال ۱۹۹۵ در دانشگاه استفورد آغاز شد و همچنان ادامه دارد. به لطف کمک‌هایی که گردانندگان این مجموعه از آن‌ها برخوردار شده‌اند، متن کامل تمامی مقالات این دانشنامه در اینترنت به رایگان و به آسان‌ترین شکل در دسترس خوانندگان علاقه‌مند قرار گرفته است.

نگاهی به ساختار و مندرجات مقاله‌ها و مرور کارنامه نویسندگان آن‌ها، که عموماً در حیطه کار خویش صاحب نام و تألیفات درخور اعتنا هستند، گواهی می‌دهد که با مجموعه‌ای خواندنی مواجهیم. مجموعه‌ای که غالباً مدخل‌های مناسبی برای ورود به گستره‌های متنوع تأمل فلسفی به دست می‌دهد. به این اعتبار، می‌توان به جرئت گفت کسی که می‌خواهد اولین بار با مسئله یا مبحثی در فلسفه آشنا شود، یکی از گزینه‌های راهگشایی که پیش رو دارد این است که ابتدا به سراغ مدخل یا مدخل‌های مربوط به آن در این دانشنامه برود.

دانشنامه فلسفه استفورد (به سرپرستی دکتر ادوارد ن. زالتا^۲)

1. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (SEP)

2. Edward N. Zalta

افزون بر این‌که پیوندی فراگیر میان فضای دانشگاهی و عرصه عمومی برقرار کرده، ویژگی‌های درخور توجه دیگری هم دارد. حجم بسیاری از مقاله‌های این دانشنامه چشمگیر است. ظاهراً دست نویسندگان در شرح و بسط کثیری از موضوعات و مباحث باز بوده است. دیگر این‌که در کنار مدخل‌های نام‌آشنا گاه به موضوعات و مسائل کم و بیش بدیعی پرداخته شده است که شاید در نظر اول ورودشان به دانشنامه‌ای فلسفی غریب بنماید و در عین حال خواننده را به بازاندیشی درباره دامنۀ تفکر فلسفی و نسبت آن با زیست‌جهان خویش فراخواند. کتابنامه‌های مندرج در پایان مقاله‌ها نیز، که معمولاً به دقت تدوین شده‌اند، یکی از محسنات این دانشنامه است که به‌ویژه به کار دانشجویان و محققانی می‌آید که می‌خواهند در زمینه‌ای خاص پژوهش کنند. این را هم نباید از نظر دور داشت که خاستگاه این دانشنامه به هیچ روی موجب نشده است که متفکران و مباحث فلسفه قاره‌ای نادیده گرفته شوند.

انتشار تدریجی این دانشنامه به زبان فارسی و فراهم کردن امکان مواجهه شمار هرچه بیش‌تری از خوانندگان علاقه‌مند با آن، چه‌بسا استمرار همان غایتی باشد که مورد نظر بانیان این طرح بوده است. بر این اساس، در گام نخست انتخابی اولیه از میان چند صد مدخلی که در دانشنامه آمده است صورت گرفته و کار ترجمه آن‌ها به سعی مترجمانی که با این طرح همکاری دارند به تدریج پیش می‌رود. ترجمه کل دانشنامه البته غایتی بلندپروازانه است، به‌ویژه با توجه به این‌که هنوز همه مقاله‌های آن به نگارش درنیامده‌اند. با این حال، تلاش بر این است که، در صورت فراهم بودن شرایط، انتشار این مجموعه استمرار پیدا کند و به سرنوشت مجموعه‌هایی دچار نیاید که آغازی چشمگیر داشته‌اند ولی دولشان چندان پاینده نبوده است.

روال غالب این است که هر کدام از مدخل‌ها در یک مجلد منتشر شود. اما در مواردی که حجم یک مدخل از حداقل لازم برای این‌که به

هیئت مجلدی مستقل منتشر شود کم تر باشد، آن مدخل همراه با مدخل دیگری که با آن قرابت موضوعی دارد انتشار می یابد. به درخواست دکتر زالتا، نسخه اساس ترجمه ها آخرین ویراستی خواهد بود که در بخش آرشیو دانشنامه درج شده است، و همین امر در چاپ های مجدد ترجمه ها مینا قرار خواهد گرفت. در مرحله ویرایش، تمامی ترجمه ها سطر به سطر با متن انگلیسی مقابله خواهند شد تا عیار کار درخور این مجموعه باشد. در این میان تلاش می شود توازن شایسته ای میان احترام به سبک و زبان هر مترجم از یک سو و اقتضائات مجموعه از سوی دیگر به دست آید. طرح انتشار این مجموعه شاید فردی بوده باشد، اما اجرا و اتمام آن البته کاری جمعی است و با تلاش مشترک و همراهی دوستانی میسر می شود که به این کار دل می سپارند. افزون بر ترجمانی که در این طرح همکاری می کنند، سپاسگزار دیگرانی هستم که مساعدتشان پشتوانه اجرای شایسته آن است. به ویژه از دکتر زالتا و سایر گردانندگان دانشنامه قدردانی می کنم که اجازه دادند مجموعه حاضر به زبان فارسی منتشر شود. همچنین، باید یاد کنم از آقای امیر حسین زادگان، مدیر انتشارات ققنوس، که زمینه اجرای طرح را فراهم کردند؛ آقای دکتر سید نصرالله موسویان، که یاری بی دریغشان برای این مجموعه بسیار مغتنم بوده است؛ آقای احمد تهوری، مدیر روابط عمومی انتشارات، که در تسهیل ارتباطات نقش مؤثری داشته اند؛ و آقای جهانگیر ملک محمدی و یکایک همکاران ایشان در بخش فنی انتشارات، که می کوشند این مجموعه با شکل و شمایلی درخور منتشر شود.

مسعود علیا

زمستان ۹۲

[درآمد]

پرسش‌های محوری در هستی‌شناسی هنر شامل این موارد است: چه نوع چیزی (یا چه انواعی از چیزها) اثر هنری است؟ آیا همه آثار هنری به یک مقوله هستی‌شناختی پایه تعلق دارند؟ آیا همه آثار هنری نمونه‌های متعدد دارند یا تنها برخی از آنها؟ آیا آثار هنری اجزا یا عناصر تشکیل‌دهنده (مادی) دارند، و اگر این‌گونه است، نسبت آنها با کل اثر چگونه است؟ چگونه آثار هنری جزئی^۱ منفرد می‌شوند؟ آیا آنها آفریده می‌شوند یا کشف؟ آیا می‌توان آنها را از میان برد؟

بررسی‌های روشن و گسترده‌ای که پیش از قرن نوزدهم در باب این مباحث صورت گرفته باشند هنوز یافت نشده‌اند. با این حال، این بدان معنا نیست که در نوشته‌های آغازین در باب زیبایی، هنرها و مسائل مربوط به آنها هیچ چیزی وجود ندارد که مرتبط با این پرسش‌های هستی‌شناختی باشد. برای مثال، ادعاهای ارسطو در مورد کارکردها و عناصر تراژدی (بنگرید به Gerald Else 1957) را می‌توان به وجه عام‌تر

1. particular

آرایی دربارهٔ ماهیت آثار ادبی دانست. [از این قرار،] چه برداشتی از این اشاره در متافزیک (اِتا،^۱ ۶) می‌توان داشت که وحدت ایلاد ناشی از مجموعه‌ای از واژگان است که به واسطهٔ پیوند یافتن با یکدیگر، «یکی» شده‌اند؟

این مدخل، به جای گمانه‌زنی دربارهٔ چنین موضوعات تفسیری دشوار، در درجهٔ اول به افادات^۲ مؤلفانی می‌پردازد که صریحاً و به تفصیل برخی از مسائل یادشده در مورد هستی‌شناسی آثار هنری را بررسی می‌کنند – چه به صورت کلی چه با نظر به قالب‌های هنری مهمی مانند موسیقی، ادبیات، نقاشی، معماری و پیکرتراشی.

ذکر نکته‌ای دیگر که به دامنهٔ این مدخل مربوط می‌شود بی‌مناسبت نیست. بررسی‌های آموزنده در مورد این زیرشاخهٔ زیبایی‌شناسی که به عنوان هستی‌شناسی هنر شناخته شده، نسبتاً فراوان است؛ بنگرید به (Nicholas Wolterstorff (1992), Gregory Currie (1998, 2010), Joseph Margolis (1998), Stephen Davies (2003a), Amic Thomasson (2004, 2006b), Guy Rohrbaugh (2005), Theodore Gracyk (2009), Robert Stecker (2010), Carl Matheson & Ben Caplan (2011). با این همه، بررسی‌های مربوط به تاریخ این حیطه هنوز در دسترس نیست، و اظهارنظرهای راجع به این موضوع در نوشته‌های مربوط به این

حیطه، اجمالی و گاه کاملاً گمراه کننده‌اند. از جمله این کاستی‌ها تمایل بارز به تمرکز بر افادات صورت گرفته از دو دهه آخر قرن بیستم به این سو بوده است، البته بجز توجه درخوری که به آثار رومن اینگاردن مبذول شده است – و این استثنایی مهم است (برای مثال، Ingarden 1931, 1962. نیز بنگرید به مدخل اینگاردن). مدخل حاضر با در نظر گرفتن این کاستی طرح‌ریزی شده است. بنابراین، طرحی کلی از پرسش‌ها و مواضع ترسیم می‌شود و به افادات مغفول مانده پیشین در زمینه هستی‌شناسی هنر نیز اشاره می‌رود.